

1. ΥΠΑΡΞΙΑΚΗ Η ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μέσο: . . . . . ΤΑ ΝΕΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 15/11/2025 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/11/2025

Σελίδα: 1

Πρίσμα

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΣΟΥΚΑΛΗ

Υπαρξιακή η απειλή για την Ευρώπη

Προσπαθώ να θυμηθώ πότε στο παρελθόν αντιμετώπισε η Ευρώπη μια τόσο δύσκολη κατάσταση όσο η σημερινή. Παρά τις μεγάλες και απανωτές κρίσεις των τελευταίων χρόνων – κρίση του ευρώ, μεταναστευτική κρίση, πανδημία –, καμία από αυτές δεν συγκρίνεται με την υπαρξιακή κρίση που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σήμερα. Με δύο πολέμους στη γειτονιά της (οι μάχες συνεχίζονται στην Ουκρανία όπως και οι βομβαρδισμοί στη Γάζα παρά την εκκείρεια), με μια αναθεωρητική Ρωσία που οι γεωπολιτικές της τουλάχιστον χώρες του ΝΑΤΟ θεωρούν άμεση απειλή και ετοιμάζονται για πόλεμο, με έναν αμερικανό πρόεδρο παντελώς απρόβλεπτο που απαιτεί ολόενα και μεγαλύτερο τίμημα για την προστασία που (ενδεχομένως) προσφέρει, με διεθνείς κανόνες που υποχωρούν στο δίκιο του ισχυρότερου και μια ευρωπαϊκή οικονομία που κάνει την κούρσα της τεχνολογίας καθώς και τα βασικά της ερείσματα, η Ευρώπη εμφανίζεται αμήχανη και φοβισμένη χωρίς τα αναγκαία εφόδια και κυρίως χωρίς σχέδιο.

Σίγουρα, δεν είχε προετοιμαστεί για έναν τέτοιο κόσμο, παρόλο που τα σημάδια πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια. Οι πολιτικοί ηγέτες στην Ευρώπη, περισσότερο όσοι ζουν στη φούσκα των Βρυξελλών, κοιμόντουσαν τον ύπνο του δικαίου βλέποντας όνειρα για έναν άλλο κόσμο που έμοιαζε με ήπια εκδοχή του ευρωπαϊκού μοντέλου. Εναν κόσμο δηλαδή με ανοιχτά σύνορα (παγκοσμιοποίηση γαρ), κοινούς θεσμούς και κανόνες. Και για να κοιμούνται πάντα ήσυχοι, είχαν μεταφέρει την ευθύνη για την προστασία τους στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Η λεγόμενη ήπια δύναμη της Ευρώπης προϋπέθετε τη σκληρή δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών, την εμμενική στάση του γιγαντιαίου και τη συνεχιζόμενη κυριαρχία της Δύσης.

Τα όνειρα μετατρέπονται πλέον σε εφιάλτες, ενώ οι Ευρωπαίοι βρίσκονται ακόμη μεταξύ ύπνου και ξύπνιου. Μερικοί τουλάχιστον είχαν προσπαθήσει να αποφύγουν τον πόλεμο στην Ουκρανία. Αλλά δυστυχώς δεν τα κατάφεραν. Το παιχνίδι (τι παιχνίδι!) συνεχίζει να παίζεται μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Ρωσίας. Όσο για τους Ευρωπαίους, δεν έχουν καν θέση στο τραπέζι, παρά μόνο στον διάδρομο έξω. Αυτοί όμως έχουν γονατίσει (ακόμη): τη ρωσική οικονομία παρά τις αρχικές προβλέψεις. Τώρα οι Ευρωπαίοι σκέφτονται να προχωρήσουν στο επόμενο βήμα μοκλιούντας ρωσικά περιουσιακά στοιχεία που δέσμευσαν μετά τη ρωσική εισβολή για να δανειστούν σήμερα στην Ουκρανία. Η αποπληρωμή των δανείων υποτίθεται θα γίνει με τις αποζημιώσεις που θα κληθεί να πληρώσει η Ρωσία μετά το τέλος του πολέμου. Αποζημιώσεις όμως πληρώνουν (και όχι πάντα) αυτοί που κάνουν τον πόλεμο. Περιμένουμε λοιπόν να χάσει τον πόλεμο η Ρωσία; Και τι σημαίνει ίττα για μια χώρα με τεράστιο πυρηνικό οπλοστάσιο; Γιατί η Ουκρανία σίγουρα δεν

είναι σαν το Αφγανιστάν, από το οποίο αποχώρησαν νηπιμένες τόσο η πρώην Σοβιετική Ένωση όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Στην Ουκρανία, το διακύβευμα είναι πολύ μεγαλύτερο.

Η Ρωσία του Πούτιν θεωρείται στρατηγική απειλή και οι ευρωπαϊκές χώρες του ΝΑΤΟ δεσμεύτηκαν να διπλασιάσουν τις αμυντικές τους δαπάνες για να την αντιμετωπίσουν. Πολωνοί και Βάλτες μάλιστα θεωρούν τον πόλεμο με τη Ρωσία σχεδόν αναπόφευκτο και προετοιμάζονται αναλόγως. Η αποτροπή είναι σίγουρα καλύτερη από τον πόλεμο, αρκεί να μην οδηγήσει σε έναν φαύλο κύκλο εξοπλισμών από τις δύο πλευρές που μπορεί τελικά να φέρει τον πόλεμο πιο κοντά. Δεν

ενότιο τον εαυτό μας στα παπούτσια του άλλου για να καταλάβουμε καλύτερα τις όποιες ευαισθησίες ή ανασφάλειες. Αιθεροβόμονες σκέψεις, θα μου πείτε, όταν πολλοί ετοιμάζονται για πόλεμο. Αλλά αν ο πόλεμος είναι πράγματι η μόνη επιλογή, τότε το μέλλον διαγράφεται ζοφερό για ολόκληρη την Ευρώπη, περιλαμβανομένης της Ρωσίας.

Πιστεύαμε πάντα ότι η διαπραγματευτική δύναμη της Ευρώπης συνδέεται άμεσα με το μέγεθος της ενιαίας αγοράς και την ύπαρξη κοινής εμπορικής πολιτικής. Με άλλα λόγια, η Ευρώπη ως ένας εμπορικός (λιγότερο οικονομικός) γίγαντας. Ο πρόεδρος Τραμπ όμως απέδειξε στην πράξη ότι ούτε αυτό ισχύει. Αρκεί να τρομοκρατήσουν τον συνομιλητή σου – βοηθάει να έχει και αυτός/ή τη φοβική προδιάθεση – και να συνδέσεις εμπόριο με ασφάλεια. Και τότε ο ευρωπαϊός γίγαντας καταρρέει. Καταρρέει μαζί του και η πρόσβληση στην οποία είχαν επενδύσει οι Ευρωπαίοι πολλά.

ΚΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗΣ VIA REUTERS

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΡΑΜΠ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΟΥΤΙΝ,

βοηθούμενοι από τον κινέζο ομόλογό τους, κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν την Ευρώπη να ενηλικιωθεί πολιτικά. Με τη μέθοδο του σοκ και προφανώς χωρίς να υιοθετούν τον τελικό στόχο. Αυτοί να την κοντύνουν θέλουν μόνο. Και η Ευρώπη δυσκολεύεται να αντιδράσει. Με αδύναμες κυβερνήσεις, αδύναμη ηγεσία, κρίση δημοκρατίας στο εσωτερικό, περιμένει σαν από θαύμα να έρθουν καλύτερες μέρες. Αλλά τα θαύματα δυσκόλεψαν στους καιρούς μας

πρέπει επίσης να κάνουμε την αίσθηση των πραγματικών μεγεθών: το ΑΕΠ της Ρωσίας αντιπροσωπεύει λίγο περισσότερο από το ένα δέκατο του ΑΕΠ των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν χρησιμοποιήσουν λοιπόν σωστά οι Ευρωπαίοι και σε στενή συνεργασία μεταξύ τους τους πόρους που διαθέτουν για την άμυνα, η οποία απειλή θα είναι πολύ πιο εύκολα ελέγξιμη. Με άλλα λόγια, το πού και το πώς μετράνε ενδεχομένως περισσότερο από το πόσα χρήματα ζοδεύουν οι Ευρωπαίοι για την άμυνά τους.

Κάποτε –ας ελπίσουμε όχι πολύ αργά– θα έρθει η ώρα που οι Ευρωπαίοι θα μιλάνε και πάλι απευθείας με τους Ρώσους, όχι απλώς μέσω κηδεμόνα. Φρικτό το καθεστώς στη Μόσχα και φρικτότερος ο πόλεμος στην Ουκρανία. Αλλά στις σχέσεις μεταξύ κρατών δεν έχεις την πολυτέλεια να διαλέγεις τους συνομιλητές σου, ούτε τους γείτονές σου. Διάλογος δεν σημαίνει κατευνασμός. Η Ρωσία θα παραμείνει για πάντα γείτονας των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών. Δεν πρόκειται να μετακομίσει κάπου αλλού. Αξίζει λοιπόν να αναζητήσουμε τρόπους ειρηνικής συμβίωσης μεταξύ μας βάζοντας

Η Ευρώπη είναι φτωχή σε ενέργεια και πρώτες ύλες γενικότερα. Το ίδιο ισχύει και για τις λεγόμενες σπάνιες γαίες που έχουν ζωτική σημασία για τις σύγχρονες προηγμένες οικονομίες. Αυτό άλλωστε υπήρξε ανέκαθεν ένας πολύ σημαντικός λόγος γιατί οι Ευρωπαίοι έχουν ανοιχτές οικονομίες – πάλι ήταν και ιμπεριαλιστές! Με άλλα λόγια, οι Ευρωπαίοι εξαρτώνται από το διεθνές εμπόριο πολύ περισσότερο από τους Αμερικανούς, τους οποίους η φύση προίκισε πιο γενναϊόδωρα. Αυτό σημαίνει επίσης ότι οι Ευρωπαίοι δεν έχουν συμφέρον να ακολουθήσουν τον δρόμο που χάραξε ο πρόεδρος Τραμπ με τους δασμούς, ούτε και να υιοθετήσουν μια εξίσου επιθετική πολιτική απέναντι στη μεγάλη, ανερχόμενη δύναμη που λέγεται Κίνα. Αμοιβαία επωφέλιμη υπήρξε μέχρι σήμερα η οικονομική σχέση Ευρώπης - Κίνας, αν και ετεροβαρής. Προσπαθείς λοιπόν ως Ευρωπαίος να ισορροπήσεις τη διμερή σχέση που έχεις με την Κίνα, αλλά όχι να την σπάσεις. Σου επιτρέπεται όμως;

Ο πρόεδρος Τραμπ και ο πρόεδρος Πούτιν, βοηθούμενοι από τον κινέζο ομόλογό τους, κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν την Ευρώπη να ενηλικιωθεί πολιτικά. Με τη μέθοδο του σοκ και προφανώς χωρίς να υιοθετούν τον τελικό στόχο. Αυτοί να την κοντύνουν θέλουν μόνο. Και η Ευρώπη δυσκολεύεται να αντιδράσει. Με αδύναμες κυβερνήσεις, αδύναμη ηγεσία, κρίση δημοκρατίας στο εσωτερικό, περιμένει σαν από θαύμα να έρθουν καλύτερες μέρες. Αλλά τα θαύματα δυσκόλεψαν στους καιρούς μας. Συν Αθηνά και χείρα κίνει, έλεγα οι σοφοί πρόγονοί μας. Ο κόσμος έχει έρθει τα πάνω κάτω και η απειλή που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη είναι υπαρξιακή. Όσο περισσότερο το καταλάβουν και γρήγορα, τόσο καλύτερα. Γιατί πρέπει να ξυπνήσει η Ευρώπη – και να αντιδράσει ανάλογα.

Ο Λούκας Τσούκαλης είναι καθηγητής στη Σχολή Διεθνών Υποθέσεων της Sciences Po στο Παρίσι, αμόνιμος καθηγητής στο ΕΚΠΑ και πρόεδρος του ΔΣ του ΕΛΙΑΜΕΠ